

Csiki László

Kettőskép

Televíziós képek egy cipótalpon. A cipótalp szállodai ágyamon volt látható, a fehér lepedőn, nem száradt meg rajta még a hólé, szófogadóan tükrözte, amit a tévében látott. Olyan is volt, mint két óriási, könnytől nedves fekete szem. A tévében Haza Bérece beszélt, a nagyobbik titkosrendőr álmában hallgatta. Haza Bérece városom főterén állt, az emelvényen, titkosrendőröm kezét izzadt tenyerébe hajtva, az ágyamon feküdt. Amint a hidegből behúzódott, dagadtan kezdtek lüktetni benne az erek, dolgoztak fáradásig.

– Ébresztő, kedves tettestársam – mondtam neki.

– A társadalom – mondta Haza Bérece, mert mi más mondhatott volna egy főterén.

– Örvendek – mondta a titkosrendőr. – Már azt hittem, megölte.

Ez álmában pont azt hitte, amit én képzeltem.

– Ki volna itt megölnivaló? – kérdeztem kedélyesen.

– Féltettem a csajt – mondta. – Egy kicsit.

– De azért örvendett volna, ha kinyírom – mondtam én. – Eggyel kevesebb gond.

– Inkább eggyel több.

– Békésen letartóztathattak volna. Mint közbűntényest.

– Jó ötlet – mondta vastag szájjal –, de nem jutott eszembe. Üljön már le nálunk. Az élet komoly dolog.

– Nocsak! Nem is tudtam.

– Az élet komoly dolog – ismételte meg.

– Pont, mint egy gyilkosság – mondtam.

Így viccelődünk, valóságosan valószerűtlenül, amíg le nem ültem. Mindegy volt, az ő szobája ez, vagy az enyém, véletlen szoba volt. Halkan világított benne a tükörre fordított lámpa és a visszfénye. Kékes derengésben ültünk, habár a szoba sárgásbarna volt. Nem tudtam jobb helyet ennél – mint akinek nincs ahová visszavágyódnia.

– Tegnap – mondta – meglátogattam az anyámat.

– Jó magának.

– Azt hiszi, villamosmérnök vagyok. Rém büszke rám.

– Hallgatom.

---

* (Regényrészlet)

Hallgattam, mivel jobbat nem tehettem volna, de még mást sem. Közben meg nem akartam hallgatni. Titkosrendőrök vallomására csak bíróság előtt lettem volna kíváncsi, pedig tudtam, éppen ott hazudnának, hogy mentsék az irhájukat. De még ahhoz is olyan bíró kéne, aki nem a vádlottak hajdani cég- és tagtársa.

– Figyeljen!

– Figyelek.

– Nekem magát most be kellene kísérenem. Figyel?

– Figyelek.

– A nagyfőnök látogatásakor általában kivonjuk a forgalomból a társadalomra veszélyes elemeket.

– Én nem vagyok veszélyes. Hiszen még csak elem sem vagyok.

– A nyilvántartott örülteket például. Az elképzelés az, hogy csak egy örült keverhetne bajt.

– Szerintem is, örült az, akinek nincs veszélyérzete. A józan ész végül is anynyit jelent, hogy képesek vagyunk félni.

– Az álörültekkel van a baj – mondta. – Azokkal, akik alibinek használják a tébolyt. Ha elkövetnek valamit: beszámíthatatlannak számítanak. Ez lenne a kézenfekvő magyarázat. Az igazság ellenben az, hogy ezek számára a téboly csak ürügy. Nem álca, nem színjáték, még csak nem is mentség: ürügy. Ezek az értelmiségiek. Többnyire. A legveszélyesebbek mégis a félműveltek, akik értelmiséginek képzelik magukat. Azok se nem valódi, se nem álbolondok, hanem valami átmenet a kettő között.

– Én illatszerügynök vagyok – mondtam.

– Lószar!

– Miért éppen lószar? – kérdeztem.

– Azért lószar, mert úgy tesz, mintha nem értené. Egy értelmiségi nem attól örült, hogy annak játssza magát, hanem mert a hatalomnak kényelmesebb örültnek, mint lázadónak nyilvánítania. Az értelmiség tehát a társadalom kinevezett tébolyodottja. Státusa szerint: örült. Ez még mindig jobb, hasznosabb, mint ha elismerik róla, hogy lázadó, hiszen akkor azt is el kellene ismerni, hogy van mi ellen lázadni. Vagyis, ilyenkor az álörülteket is begyűjtik. Nem sokáig, csak amíg múlik az öröm.

– A téboly öröme.

– Az elnöki látogatás öröme.

Feltettem a tesztkérdésemet.

– Van egy barátom. Általában Wudunak hívják. Rég szerettem volna tudni, ő melyik kategóriába tartozik.

– Nem mindegy, ha egyszer már bent van?

– Maguk még nem döntötték el?

– Mindenki az, aminek hiszi magát.

– Csak éppen mások is elhiggyék neki.

– Most majd alkalma lesz elmagyarázni. Éppen azért van bent.

– Na, figyeljen – mondtam –, nemsokára én is veszélyes leszek. Olyasmiket tudok meg magától, hogy az kész veszedelem. Magára nézve. Aki pedig sokat tud, hamar meghal.

– Á! Picasso például sokáig élt. De mondok mást. Figyel?
– Figyelek.
– Ilyen örömnepéken a külföldi állampolgárokat is biztonságba szokás helyezni.
– Értem.
– Lószart! Az idegeneket nem egyébert, csakis saját biztonságuk érdekében helyezik letétbe egy időre. Nehogy bántalmazza őket a felhevült, lelkes tömeg. Az állam tehát gondoskodik róluk.

– Örök hálám!
– Hiába volna. Magát nem viszik be. Maga nem eléggé idegen ahhoz. Esetleg nem a védelmének az igazi, bölcs okát sejtené, mi több: gyanítaná az intézkedés mögött, talán még úgy is fogalmazna, hogy letartóztatták, megtoroltak magán valamit, amit, azt hiszi, hogy el sem követett. És kitalálna hozzá egy másik okot, amiről azt állítaná: az az igazi.

– Mi legyen az?
– Nem segíthetek. De szerintem bármi megteszi. Az értelmiségiek éppen abban nagyok, hogy a semminek is képesek nagy feneket keríteni.
– Mondtam: illatszerügynök vagyok.
– Álnéven! Mint Pierre Barapoulos, a görög.

Beletelt volna némi időbe elmesélni, miért választottam a görögséget és azzal a nevetem: a szubjektív indokot, aminek a végleges szakításhoz lehetett köze mindazzal, amit addig éltem és ami voltam, végső soron a teljes magány választásához az idegenségben, és hozzátehetném a mások számára érthetőbb, vagyis hihető, tehát objektívnek tűnhető indokot, a remélt előnyöket, hiszen bárminek jobb volt lenni ott, ahová eljutottam, mint éppen annak, ami születésem szerint voltam, olyannyira, hogy rajtam torolták meg a származásomat, vagyis – igen, tisztelt uram – engem tettek felelőssé egy nép feltételezett tulajdonságaiért, vagyis vétkeiért, de még a Nagy Izé létezéséért és tetteiért is. Valójában: egyszerűbb volt letagadni mindent, még önmagamat is, mint magyarázkodni. Soha nem hittem, hogy visszajutok a névadóimhoz, és nekik kell elmagyaráznom átkeresztelkedésemet. Most meg gyanúsítgatással büntetnek érte. Formális logika szerint történt, de akkor is logika volt az. Passz!

– Tudja mit – mondtam látogatómnak –, inkább maga mondjon egy nevet.
– Jézus Krisztus.
– Nem jó – mondtam. – Adjon magának egy nevet. Hogy szólítsam?
– Kucu-Kucu.

Láthatólag tegnap, otthon, a szülői ház udvarán andalogva, a kutyaól mellett találta meg elveszített humorérzékét, de azt időközben egy kissé belepte a sár, és olyankor úgy hívják: sajgó önirónia.

– Azt mondja most magának ez a Kucu-Kucu – mondta –, hogy maga itt nem jó se bolondnak, se idegennek, odakint meg hideg van. Úgyhogy mi ketten idebent fogunk ülni, a melegben, amíg múlik az öröm. Az én lábam se fagy le, magának sem kell egy zárkában emlékeznie arra a délutánra, amikor bezárták. Megegyeztünk?

A másik lehetőség, hogy kiugrom az ablakon a tizedik emeletről, gondoltam. Ő is gondolt egyet, Kucu-Kucu, bement a fürdőszobába. Hallottam, ahogy némi toporgás után megereszti a zuhanyt, elkezdi otthon érezni magát. Rám hagyta Haza Bércét a tévében, téli felöltőjét a fogason, valamint az egész szobát, a tizedik emeleti ablak esélyével együtt. És akkor egyszerre átváltozott az idő. Megszűnt.

Haza Bérce városom főterén mondta a beszédét, amit holnap fog mondani, saját arcképe alatt.

Csalás volt, nyilván, de kettős csalás, mint mikor háromszázhatvan fokban fordítanak el valamit, a helyére kerül végül, éppen csak időközben történt valami ellenőrizhetetlen, vagyis végzetes változás. Tévéfelvétel, vagy inkább tévétrükk volt, és ezt mindannyian tudták, azok is, akik készítették, azok is, akiknek szánták, és akik ugyanúgy részt vettek benne, mint a trükkmesterek. Hiszen az emelvény, vagyis Haza Bérce körül ott állt a városi tömeg, mely ma – ebben a pillanatban – önmagát nézte a képernyőn, ahogy ott áll és hurrázik holnap. Haza Bérce mondta a szövegét, ahogyan Amhoteph fáraó, Dárius király után az összes többi: ő a maga rendjén, helyén volt ma is, mint tegnap volt, vagy holnap lesz. Az önazonosságnak ez a természetszerűen hazug, diadalmasan szemérmetlen állapota emelte a többiek fölé. Éppen úgy, mint a pornósztárszereket. A meghitt, sőt titkos gesztusok nyilvánosságra hozatala avatta sztárrá, éppen azal, hogy ellentmondott a szeretkezés intim törvényeinek, bitorolta a gesztusokat és a teret, melyet kirívóan nyitottá változtatott, éppen a gesztusaival. A hallgatóság azonban itt – habár nem most, vagy most, de akkor nem itt – a gyönyör nézőjeként saját, ismerős elragadtatását és annak mutatványát, sőt technikáját figyelte, de nem gyakorolhatta. Ez volt a lényegi különbség szónok és közönsége között, nem a hatalmasság és az alattvalók szokásos helyzetből adódó, fegyelem és félelem szabályozta viszonyban rejlett. Elvégre az errefelé ugyancsak természetesszámba ment, noha másféle, mondhatni más szintű természetesség volt: törvényszerű ugyanis, és hagyomány szerinti. Nem mint a szabad kéj, amit nyilvánosan egyedül ő élvezhetett.

A kamera átsvenkelt a tömegen. Sorra és hosszan mutatta az ismerős arcokat. Valamiképpen kiemelte őket, mintha az emlékezetem fényére erősített volna rá egy-egy fejlámpával. A többiek, az egymásnak és egyéb ismerőseiknek éppoly fontos városlakók, kivezényelt civil ruhás nyomozók és egyéb statiszták számomra: akár a káposztafejek egy ültetvényen. Szavalóművész barátom, öreg ripacs nézte és nevezte káposztafejeknek a közönségét, csakhogy szabadon összpontosíthasson a maga mondandójára. Egy műélvező hitvallásának is megteszi, gondoltam.

De az első sorban ott állt, barackszínű felöltőben a szemészorvos, akit két napja kerültem, mivel olyanokat mondott volna, ha meglát, hogy az árulászámba megy, még ha nem jelentem is. Semmi szükségem nem volt eltagadni való titkokra és emberekre: csak zavartak volna ártatlanságom, tudatlanságom képmutatásában, és abban, hogy magamra, a szerepemre koncentrálok. Ez a ragyás, olajos bőrű zsidó azonban, akinek több esze volt, mint amennyi szó a ki nyilvánításához kellett volna, mintegy a dadogást választotta tehát eszközül, an-

nak jelzésére, hogy akkor se mondhatnánk el mindent, amit tudunk, hogyha akarnánk és hagynák, és ezért fogyatékosága éppenséggel okosságának tünete volt, ezen a felvételen – itt és máskor – a belátás vagy a beletörődés ábrázataként állt a tömegben, hiszen tudtam, hogy nem akar ott lenni, és nem is kellene ott lennie, de egy eszénél hatalmasabb akarat odaállította annak példázatául, hogy a belátás már megalkuvás, és a kényszer eszünknel hatalmasabb. Harmadszorra mutatták, amikor rájöttem: átigazított magán valamit, és ismerősei számára ez a változás tiltakozást jelenthetett, jelezhetett legalább. Nem volt foga. A mindig gondosan elegáns és ápolt orvos kivette a műfogsorát, és rondán, csonkán mutatta magát országnak-világnak, amikor egyszer végre képernyőre került. Egyszerűen: nem illett oda. Ez volt a mondandója.

Gebaszt, Xavér, egyszerre hullattad el a fogad és a feleséged, mondtam neki. Igyál rá egyet.

A törvényszéki toronyóra környékén álltak távolabbi rokonaim közül azok, akik még beszéltek egymással. Hála legyen a szemfényvesztésnek: láthattam őket egy villanásnyira. Megvoltak, jó egészségben. Feltéve, hogy az is nem csálás volt. Túlságosan jóllakottnak néztek ki ahhoz, hogy igaz legyen. Aztán rájöttem, hol hibázik a kép: fiatalabbak voltak a koruknál. Ezt már csak a retinámon megragadt képükön ellenőrizhettem, mégis biztos voltam abban, ami hirtelenében emlékké változott érzékenyebb zsigeremben: a téren mindenki úgy állt, olyan ünnepélyesen és magasztosan, mintha szent esküvéssel letagadott volna az életéből egy évtizedet. Simák voltak az arcok, nagyobbak a szemek, feszesebbek a szájak. Arra a valóságos időre visszalényegülve, fennállt a lehetőség, hogy egyszer csak önmagamat is megpillantom a sokaság szélén, mint afféle lakodalmas bolondot, és az a két fertőtlenített, egy szál inges óvodás, akit Haza Bércének csókra kínálva tartogattak bundakabátok melegében: nem léteznek. Üregek, folytonossági hiányok, fekete lyukak támadtak a tömegben, amint a tévés képzelgést a képzeletemmel összevettem, és egyszeriben döntenem kellett volna, melyiknek van igaza.

Mintha magamagát látná álmában valaki, amint éppen az is őt álmodja. Megkettőződve minden valóságosabb lett a valóságnál, és semmi köze nem volt a realitáshoz. A karszék huzatán megérezem egy régi szállodavendég odaszáradt cukros köpetét, a tárgyiasult emlékét talán.

Wudut a park felől, a tujáknál pillantom meg: ott van, miközben a fogdában van, valódi vagy álbolondként, mindegy. A haja tarkóján varkocsba fogva, sapka alá rejtve: ő nem fogja égre hajigálni fejfedőjét lelkesedésében, ha majd egy intésre annak is eljön az ideje, nehogy kibukjon árulkodó fonata, mint egy titkos szekta jele. Feszülten figyel, az orra így hegyesebbnek látszik. Két karja az oldalához szorítva, mintha vigyázzban állna, akár a himnusz hallgatásakor. Méltóságteljes és elmélyült a vasalt zubbonyában. Valódi honfikebel.

Hol vannak a gombostűk, Wudu? – kérdezem tőle a szobából. – Mitől nevetéses az ártatlanságunk?

Nem, nem egy régi felvétel időszerűsített, alkalomra szabott változata ez, nem holmi másolás. Ellenkezőleg: önálló és célra hivatott műalkotás. Az alakok valóságosak, mégsem léteznek. Vagy fordítva: léteznek, de nem valóságosak.

Vagy, még inkább, kettős állapotuk közén láthatók: mások. Mások, mint önmaguk, és mások másoknál. Mutánsok talán. Lehetséges változatok. Ezek az emberek: képek. A mutatvány pedig, lényege és kiszámított, szakszerű üzenete szerint az: mit lehet tenni az emberekkel. Mégpedig úgy, hogy maguk sem tudnak arról, hogy történik velük valami, elváltoznak, használják őket, átigazítják az idejüket. Ezek a képemberek, emberképek egy nemlétező ország lakói lehetnének, és ennek folytán vezérük is képzelt személy csupán. Vezéri szerepét az adja, hogy ő tudja egyedül: álmodott alak, műalkotás ő maga, és ennek a tudta által válik valósággá, ha úgy tartja úri kedve, és bújik misztikus homályba, mint egy önmaga képe mögé, ha úgy akarja.

Láttam, hogy az üzemi szakács roppantul integet, tágra tátott szája: akár egy faodú, harkályfészek. Betéve tudtam a szagát. Száraz és síkos szaga van. Az adagolt ebédek után fél csirkéket faltam fel a konyhájában, a bádogborítású asztalnál, míg egyszer át nem ölelt hátulról, el nem borított a szagával és bugyborékoló suttogásával. Felálltam hirtelen, és azzal hátrább löktem. Elnézést, mondtam neki, és soha többé nem léptem be a konyhába, pedig még levelet is küldött. Mellette egy vékony, már-már keskeny fiatalember állt, és bizonyára kiabált, mert felhajtott szőrmegallérja közül ütemes löketekben tört elő a pára, de a hang, az övé és mindenkié másként, más ritmusra hallatszott. Talán más város lakói éljeneztek az ő szájukkal, vagy gépek. Valahol az országban: kiabáltak.

Igazán korszerű produkció volt: elkápráztatott a technikája, és egyben elterelte a figyelmet a tartalomról. Az alkalmi szónok bármit mondhatott és bárkinek, ennek a műalkotásnak a veleje az maradt: valaki beszél valakikhez, és mindkét fél tudja, milyen szerepet játszik.

Az én szerepem az volt, hogy nézem. Nem önként néztem. Egyre bizonyosabbá vált, hogy lakótársam azért hagyott magamra: lássam. Mintha utóbb kikérdezne a látványból. Más okát nem adhattam az ő produkciójának: ahogy felkészített a nézésre, anekdotákkal, könnyed maszatolással feloldva a hangulatot, sőt már-már a valóságot, hogy aztán rám bízta az egészet, a magyarázataival együtt, melyek mind-mind meghaladták, ha nem is a képességeimet, de a tudásomat. A legfőbb magyarázatot kellett volna ismernem, hogy eljuthassak a többihez: miért akarta, hogy ezt lássam, és egyedül nézzem.

A téren kisebb tömeg haladt át a nagyobb tömegen, a tribün irányába: nyélre tűzött arképeket és jelszavakat emeltek magasba, én pedig rájöttem, tévedtem az előbb. Nem bárki beszélt itt bárkihez, hanem egy valaki. Ő. Haza Bérece. Ezzel mintha megszegte volna a produkció fő szabályát. Személyessé tette, mi több, saját személyére koncentrált, és ezzel azt is kimutatta, van elég ereje ezt megtenni. Az ő arcását, az ő szavait hordozzák hosszú rudakon, nem egy véletlen szereplőét. Körmönfont és profi rendezés volt, már-már művészi fortéllyal előkészítve és előadva, spontánnak tűnő, ám kiszámított hatásokkal. Olyannyira, hogy a hallgató, majd hurrázó tömeg maga is, statisztaként legalább, részese lett a produkciónak, még akkor is, ha egyes tagjai rútságukkal vagy aszinkronban mozduló ajkukkal a kívülállásukat, esetleg az ellenérzésüket kívánták a néző tudtára adni. Mert a néző lett a legfontosabb, a kívülálló figyelő, aki nem ismer-

te a fel-feltűnő arcok eredetijét és idejét, aki számára egyöntetű és a rendező szándékai szerint való ünnepséggként zajlott a hajcihő.

Megtörténhet, hogy ezért a tanulságért hagytak magamra vele: hogy gondolataimmal elfoglalva, kételyeim és bizonyítottan fölösleges okfejtéseim végén ugyanarra a következtetésre jussak, amire a szervezők vezetni akartak. Fölösleges bonyolítani, értelmezni a látványt, sugallta maga a látvány: úgyis az történik, azt látod, amit mi akarunk. Ha pedig látod: való. A legteljesebb virtualitás létrehozása közben a legotrombább módon hivatkoztak a valóságra. Mint a virtualitás egyik eleme, nyilván.

– Na, milyen? – kérdezte Kucu-Kucu a fürdő ajtójából. Bolyhos köpenyben állt ott, bolyhos törülközővel szárítgatta a haját. – A francba, nem hoztam papucsot. A végén még felszedek valami lábgomlát.

– Egy dolgot nem értek – mondtam.

– Igen?

– Tudják, hogy ma nem holnap van. Mindenki tudja.

– Persze.

– Tudják, hogy ma nem lehettek ott a téren.

– Ez biztos? – kérdezte. – Már miért ne lehettek volna ott? Ma ugyanúgy ott lehetnek, mint holnap. Attól függ, mikorra rendelik ki őket. Nem mindegy?

– Ezt akarták nekik bizonyítani? Hogy mennyire ki vannak szolgáltatva?

– Kik akarnák ezt bizonyítani?

– Na, ez az! Kik?

– Mégis, kik? – kérdezte és mosolygott. – Vagy inkább: kinek? Kinek jó ez?

– A tömeg tudja, hogy ez csalás.

– Nyilván.

– Akkor Haza Bércének nem jó.

– Nyilván.

– A tömegnek sem jó. Elvégre bohócot csináltak belőle.

– Persze.

– Képesek mindent megbocsátani, azaz eltűnni, képesek éhezni is, de nem viselik el, hogy nevetségessé tegyék őket, az éhezésüket, sőt a megbocsátásukat.

– Okos!

– Valakinek mégis jó ez, ha egyszer megcsinálta – erőlködtem a magyarázatért. – De ki az?

– Vagyis: miért?

– Miért, vagyis ki ellenében?

– Ki ellenében, vagyis: ki a harmadik erő? Ki tudja ezt megcsinálni, ha sem ő, sem a tömeg?

– Maguk? – kérdeztem.

– De kik azok a maguk? – kérdezte.

– És maguk miért csinálnák?

– Na, ez az! Ott vagyunk, ahonnan elindultunk: miért?

– Egy nyavalyát! A kérdés az: nekem miért kellett végigcsinálnom. Miért mutatták meg, hogy ez csalás? A kérdés én vagyok.

Kucu-Kucu nyaka köré tekerte a törülközőt.

– Ne haragudjon, de ez elég önhitt kérdés volt – mondta. – Annál inkább, hogy maga úgy eltűnhetne, mintha nem is lett volna. Nem akar zuhanyozni? Rém kényes vagyok a szagokra.

Párbeszédünk, ha az volt, éppen addig tartott és terjedt, ameddig ő akarta, lefeküdt. Összekulcsolta két kipállott lábfejét, combján szeméretlenül szétnyílt a fürdőköpeny. Nem akartam nézni.

– Majd felváltva pihenünk – mondta, és nyomban elaludt. Gyakorlottan, már-már szakszerűen szenderült álomba, még az sem feszélyezte, hogy közben nézi valaki idegen. Visszafogottan hortyogott, ajkai fegyelmezetten meg-megrebbenve szabályozták a lélegzetét.

Valahogy úgy éreztem, magamra hagyott a szobában a szobával. Biztosan ennek is volt valami szándékolt jelentése vagy sugallata, a fényeknek, a tárgyakkal külön-külön. Barnán csillogott egy székkarfa hajlata. Három üres üvegpohár állt sorban a nikkelezet tálcán, mögöttük, a tükör felől, saját képe előtt egy nyalka üvegcancsó. A mennyezet sima volt. Ez azt jelentette, hogy itt nincsenek füstriasztók, a jelentés mögöttes értelme szerint pedig lehallgatókészülékek sem voltak. A telefonkészülék megértően, tapintatosan vagy parancsra, némán kussolt a helyén. Mellette határidőnaplómban ugyanazt az időt mutatta a golyóstoll, amelyikre a vonalzáson beállítottam, beírt szövegeim, ábráim sem változtak. Nem voltam elég fontos ahhoz, hogy bárki elolvassa és már ezzel átigazítsa őket. Sértecsszámba ment a közönyük, bárkik voltak is. Erre vallott az is, hogy megmutatták nekem a tévéfelvételt, és még a véleményemet sem kérdezték róla.

De mi van akkor, kérdeztem magamban, ha egyedül nekem mutatták? Megmutatták, hogy mire képesek, technikailag, zárt láncú adásban legalább. Ha pedig ezt megtehették, sok mást is megtehetnek. Figyelmeztettek tehát. Ha pedig figyelmeztettek: üzentek is általam valakiknek, akik birtokában vannak az övékéhez fogható tudásnak, és megfejtetik az üzenetet.

A képernyő most, a nagygyűléseket záró, szokásos néptáncok végeztével, a vadászruhásan megismert alakot mutatta, öltönyösen, beszélősen. Nem ám, hogy a mezőgazdaságról értekezett volna Szervál, mint tegnap este, általánosságokról szólt. Hanghordozására figyeltem fel. Kedélyes volt, már-már cinikus. Ilyen hangnak nem volt helye eddig. A győzelem errefelé mindig komor volt, akárcsak az öröm. Az eredményeket mindig önemésztő pátosszal ünnepelték, és így bármennyire jelentősek lettek volna, soha nem hatottak természetesnek, nehézségeket kellett leküzdeni az elérésükhöz, végső soron tehát a harcot és nem a győzelmet dicsőítették, az akadályokat nagyították fel, miközben arról szóltak, hogy a maga rendjén halad minden.

Bírálatnak, szinte lázításnak hatott ennek az alaknak a könnyedsége. Majd kieltette a szót: hatalom. Hatalomról itt nem beszéltek: az volt, magától értetődő, sőt önmagát meghatározó és magyarázó módon, saját indokaként is. Népről beszéltek mindig, és célról, amerre a népet vezetni kell. Ez az ember most – a másik után – pusztá hanghordozásával az előbbi ellentéte volt. Nem tett egyebet, csak felkínálta a jelenlétét, és a modora hatott úgy, mintha más lehetőséget sugallna az egyetlen helyett. Maga a tény, hogy ezen a napon szóhoz jutott, olyan volt, és talán akart is lenni, mint a remény. A remény álma.

– Bróm – mondta Kucu-Kucu az ágyon, álmában.

– Te sem vagy tökéletes – mondtam neki.

– Bróm – felelte, de lehet, hogy azt: – Brumm.

– Brum-brumm, bizony, Kucu-Kucu.

Felébredt az újabb neve hallatán, és egyszeriben készenléti állapotba került, mondhatni szolgálatba helyezte magát.

– Magának sem lehet könnyű.

– Már nehogy megsajnáljon – mondta. – Nincs miért. És nehezen is túrném.

– Tudja – mondtam neki –, én azt hittem az este, sajnálom azt a nőt, és ez sérti. De ez túl egyszerű magyarázat lehet, éppen csak nem találtam jobbat. Már-mint olyant, hogy azért fölényben is maradjak.

– S a nő mit szólt?

– Nem is tudott róla, hogy megszántam.

– Rendes nő – mondta –, csak nincs szerencséje a pasikkal.

– Sok pasija van?

– Miért ne lenne? Egy ilyen vacak kisvárosban nem sok szórakozása akad.

– Nem szórakozásból csinálja. Komolyan veszi a férfiakat.

– Akkor miért nem ment ki magával?

– Talán mert saját magát még a férfiaknál is komolyabban veszi.

– Veszélyes fehérnép lehet.

– Erre nem is gondoltam – mondtam, miután belegondoltam egy kicsit.

– Nem a fenét! Mi másért ment volna el?

Kucu-Kucu öltözködés közben szórta a féligazságait, azt remélve talán – de nem nagyon –, hogy valamelyikkel telibe talál. Félszívvel csinálta, nyilván, hiszen most nem az volt a feladata, hogy lelki életet éljen velem, legfeljebb az eszét csillogtatta unalmában. Láttam hasán a tölcser formájú szőrzetet, a kirívóan rózsaszín mellbimbóit, a vaskos felkarjához nem illő, vékony alkart és apró kezét, egyik ujján a karikagyűrűt, de valahogy nem láttam az egész alakot, pedig ott volt. Az ízületei illeszkedéséből életrajzi változásokat olvashattam volna ki: ahogy falusi gyerekből kemény kommandós, aztán elpuhuló irodakukac lesz, aki alkalmi feladatokra készenlétben tartja a testét, különben meg élvezi. Vastagabb, de puhább volt nálam.

– Ha ma van holnap – mondtam –, akkor én nem vagyok veszélyes. A nagyfőnök ma megmutatkozott, holnap tehát már nem jön.

– Ezt ki mondta magának? Jön az, ne féljen.

– Ez azt jelenti, hogy amit a tévében láttam, az, hogy úgy mondjam: biztonsági másolat volt? Hogyha holnap valami nem úgy sikerülne, ahogyan eltervezték, legyen mit bejátszani?

– Ez se rossz ötlet – mondta Kucu-Kucu. – Lehetne biztonsági másolat. De nem az.

– De nem is valódi.

– Valódi is lehetne.

– Akkor mi?

– Hagyjuk ezt holnapra, jó? Van egy szabadnapunk, miért rontanánk el? Én például innék valamit.

- Szolgálatban?
- Maga nekem nem szolgálat – mondta –, hanem a barátom. Majd meglátja.
- Beszarok!
- Majd megnézem.

Isten!

Hogy nem gondoltam rá, mentségül, elsőre!

Nem gondoltam rá, sem mint felsőbb személyre, sem mint gondolatra. Egy gondolat gondolata, gondoltam róla néha, rég.

Azt hiszem éppen, éppen ebben a szobában, hogy gondolnom kellett volna rá. Restségből nem tettem. Restek vagyunk az önfeladáshoz.

Eljuthattam volna hozzá, mint szerelmes legény a mátkájához a szeme sugárán. Csak nem tudtam, merre nézsek a lakodalmas sokadalomban. Hogyan tegyem meg az első lépést, hogy ne lépjek ki mindenből. Jut eszembe: hol van a sehol?

Kényelmes metafora volt számomra Isten, mindmáig. Összevont hasonlata mindennek, ami túl van, odaát: tárgyak árnyéka, fénye, pora, második ég a látható fölött, forró gőzpára a májam körül. Neve mégis a láthatatlannak, az érzékelés, a megjelenítés állandó kényszerével.

A kimondhatatlan. A nevenincs. Nem is volna jó, nem is volna fer, ha meg tudnánk-bírnánk nevezni, fogalmazni, körünkbe rángatni, emberalakban. Fordítva kellene történnie. Egyetlen név felé kellene törekednie az összes sóvárgó többi névnek, hogy ott, a gúla csúcsán egyesülve végleg elhaljanak, és Ő, Isten magában legyen tovább. Az éhhalál neve legyen.

Jaj, Kucu-Kucu, nem adnánk fel magunkat ezzel, de odaadnánk.

De túlságosan önhittek vagyunk ehhez.

Kucu-Kucu értené ezt, ha elmondanám neki, elvégre az önhittség profeszszora és haszonélvezője, és istenhívő lehetne, ha nem éppen istentagadó. Alkalmilag.

Zach sohn.

Muszájból tagadja Istent Kucu-Kucu. Még csak nem is hivatali muszájból. Hanem önvédelemből. Halálra válik, ha belegondol. Úgy véltem, képes lenne akkorát gondolni, hogy az elviszi. Egyszer csak magán kívül ocsúdna. Ő pedig igyekezett itt maradni, az egyetlen életében. Annyi erőt fecsért az istentagadásra, amennyit az istenhit adhatott volna neki. Mi másért ült velem szemben ez a véletlen Kucu-Kucu?

Iszonytatóan, ijesztően nevetséges voltam ott vele szemben.

– Úgy érzem magam, mintha két anyám volna – mondta éppen. – Ettől még boldog is lehetnék.

Szobánkba rendelte a vacsorát, négy személyre.

– De nem vagyok. Egyszer majd elmesélem magamat.

– Akkor majd leszel – mondtam én. – Isten, mint áthidaló szakasz, viadukt vallató és áldozat között – mondtam még.

Azt gondoltam közben: na, most megkapod. Ha lelked van, legyen lelkiismeret-furdalásod is.

Ezt gondoltam közben.

De nem gondoltam.

Csak úgy jött.

Vonzotta a hely. A hely szelleme. Van neki. Én.

– Ez a hely pont olyan, mint a cellám volt két napig – kezdtem.

– Kímélj, mert eszem – mondta. Azzal kilógatott a piros szájából egy szál paradicsomos makarónit, milánói módra.

– Akkor is elmondom, ha hülye vagy – közöltem vele.

– Szabadnapos vagyok. Szinte. Barátkozom.

Úgy tett, mintha enne. Jó lett volna elmesélni valakinek, hogy szülővárosomban ülök, de egy szállodaszobában, és velem szemben egy titkosrendőr milánói makarónit fal. Úgy talán valóságos lehetett volna.

– Behívtatok egyszer, aztán bezártatok – mondtam.

– Ne mondd! – mondta. – Ne mondd, mert még elhiszem.

De azért, gondoltam, elmondom neki. Eddig még magamnak sem mondtam végig. Mintha nehezebb lett volna meghallgatni, mint végigélni. Olyan emlék volt ez, amit nem szívesen visz magával külföldre az ember.

– Akkor már Ennél éltem – mondtam, ő meg hümmögetett rá. – De éltem, tényleg. Valóban.

– Az jó lehet – mondta. – Én is azt hiszem néha, hogy élek. Jó volt, ugye?

– Minden jó volt – mondtam –, csak szomorú voltam egy kicsit.

– De nem azért, mert tudtad, hogy egyszer ez is véget ér.

– Ilyesmi eszembe se jutott akkor.

– De aztán az enyéim eszedbe juttatták, ugye? Jobb lenne, ha hálás lennél nekik. Tartozol nekik ennyivel. Ha nem juttatják az eszedbe: unatkoztál volna. Unatad volna az életedet. Magadat. De ott, bent nálunk, egyszer csak érezni bírtad, hogy azonos vagy az életeddel. Még határozatsz is felőle.

– Szerinted szabad voltam tehát?

– Az ám.

Csócsálta a makaróniját. Őrzöm és vallatom. Tudtam, ha engedem, elmeséli, hogy miféle értelmiségi nyavalygást élveztem ki ott, de még azt is, hogy ott lettem értelmiségivé tanárból, hogy aztán gyászhuszár legyek. Szép konstrukció volt, mert együtt csináltuk. Becsülni lehetett a logikáját legalább, csak nem volt kedvem hozzá. Óvakodjunk attól, hogy megértsük vallatónkat, miközben benünket vallat. Szinte ezt mondtam neki. De azt mondtam:

– Kár, hogy nem ismerted Emet. Ő megtanított volna. A testével.

– Az jó, hogy te megismertél egy ilyen asszonyt. Csak aztán el ne meséld a feleségednek.

– Úgy beszélsz rólam, mintha máris meghaltam volna – mondtam. – Készíted az életrajzomat. Tanítani próbálsz.

– Hát mit gondolsz, mire való az a rengeteg tudás, amit a szervezet felhalmozott?

– A szervezetben felgyűlik a méreg – élcelődtem, mert nem tudtam egyebet tenni.

– A fő, hogy értjük egymást – mondta ő. – Úgyhogy elmesélheted, amit akartál.

– Akartam volna?

Ott voltunk, ahol régen voltam, és lehet, hogy fel sem tettem a kérdést. Fölösleges lett volna elmondani: ráragasztani az eredetire, egy borotválkozótükörré a ragacsos matricáját, a levakarhatatlan lehúzás képét. Most minden emléknél kínzóbban zavart, hogy azok fölöslegesek. Mintha nem is éltem volna át. Mintha egy sosem létezett alak másolata lettem volna hirtelen. Fénykép. Mintha bármi megtörténhetne velem ezután, ha ki nem találok helyébe-helyembe valamit. Ugyanaz legyen akár.

Még az is lehet, élvezném, ha összetépnének, mint egy véletlen fotót. Akkor szakítanánk.

De ez olcsó vicc volt, az is csak muszájból.

– *Merde* – mondtam tehát. Ez, a maga kíméletes idegenségével pontosan lefedte az egészet, mindent, ami volt és újra lenni akart, ez a szétfolyó sárga szar. Olyannak éreztem, képzeltem legalábbis. Nem mindegy? Pont arra folyt. Ami létezett: csak alatta, csak annak a szagával.

– Azt szeretném – szólalt meg Kucu-Kucu, miután illő szünetet biztosított nekem az emlékezésre, amire nincs jobb szó annál: önazonosulás. – Azt kéne most csinálnunk – mondta vastagon –, hogy elmegyünk megnézni Haza Bércét.

– Ő holnap jön, tata.

– Ha nem ma.

– Ma csak mutatták.

– És mi a különbség? Mindig itt van. Hát nem? Te sem gondolnál arra a kihallgatásra, ha ő nem lenne itt.

– Akkor elmondhatom?

Nem akartam már elmondani, mert nem voltam bizonyos benne már, hogy felpiszkálom vele, akár egy sterilizálatlan kutaccsal a lelkiismeretét. Éppen csak kellett. Úgy kellett, ahogyan ő akarta, és ettől elváltozott a történet. Bent voltam a tölcsérben. Amit egy tele palack nyakába állítottak. Visszabugyborékolások szívből fogadtatnak. Ellentmondások szívességből.

Hát akkor hajrá!

Tégy róla, koma.

– Ugass már, ha muszáj – mondta Kucu-Kucu is, nem csak én magamnak. – Hallgatlak.

– Csak hiszed.

Elmondtam mégis. Háromezerre legyenek kalibrálva, akkor is négyet teljesítek. Nagyobb csőben vagyok, mint amennyibe beleférek, gondoltam, noha nem kellett volna. Mind az járt az eszemben közben: ember legyél a talpadon, csak éppen a nevemet nem találtam. Hogy szóljál magadhoz, koma, ha még a neved sincs ott, ahol megtalálhatnának? Telibe!

Ám legyen. Legyek én Konstantin, Em meg Em. Ők úgyis jobban tudják nálam a nevünket.

Tangó!

Mit mondhatsz róla mást?

Hazudhatsz, persze. De azt is: minek? Ugyanaz. Nem bírsz kitalálni érvényesebbet a valóságnál. Akkor meg ott ülsz egy szállodaszobában, este van vagy másnap délelőtt, és még az is lehet, hogy aludtál egyet a hamisított életrajzodra, miközben vallatód a másik ágyon aludt, ébredéskor pedig azt kérdezi: jó volt? Vagy azt: na, milyen?

Mit szólsz?

Úgy szóljál, mintha ember volnál.

Semmit se mondj.

– Ezek a tied egyszer csak behívtak – mondtam. – Nem tudom, minek, miért és hogy kicsodák.

– Akkor be sem hívtak – mondta ő.

– Kuss legyen – mondtam én. – Ez fontos.

Azontúl úgy ült, mint aki a saját életrajzát hallgatja. Az kínos szokott lenni. Nem az életrajz, hanem hogy elmondják. Valaki másik beleártja magát a szavával. Örömmel tettem, noha utáltam magamat érte. Ezt az utálatot szerettem leginkább. Olyan utálatossá és örömmel beszéltem, mintha valaki más, egy másik, akiről a beszédem szól, belehallhatna.

– Én azt gondoltam – mondtam –, hogy ezek nincsenek. Kéne, hogy legyenek, de nincsenek. Úgy voltak, vagy lehettek volna, mint valami következtetés. Egy elmetorna jutalmaként. Hogyha létezik Haza Bércse és környéke a rendszer, akkor ezeknek is létezni kell. De attól még nem valóságosak. Csak egy logikai mutató végén juthatsz el hozzájuk, és nem is többek annál, mint amire következtetésként eljutsz. Vagyis: el kellett jutni oda. Mondhatnám, megnyugtató, hogy valóban vannak, és eljutottam oda, hozzájuk. De nem mondom. Ahhoz túlságosan valóságosak. Egy pattanásos ifjanc azt kérdezte tőlem: tudom-e, miért vagyok ott? Tőlem várta, hogy megmondjam az okát, és ezzel arra a képességemre hivatkozott, hogy mindennek az okát keresem, még azelőtt, hogy megismerném, ismerném a tényt magát. Igenis, a lelkipurdalásomra apellált. Lelkipurdalásomnak kellett lennie, ha egyszer hozzájuk jutottam. Szinte kétségbeestem, amiért nem éreztem semmi bánatot, vagyis büntudatot. Fel voltam készítve tehát. Kellőképpen magamra uszítottak. Az a hülye meg úgy állt ott, velem szemben, mint aki tudja, mi megy végbe bennem, miért éltem idáig, ezért. Mintha csak azért éltem volna, hogy vele találkozzam. És közben nem is tudta. Csak úgy volt tanítva. Az ösztöneivel szimatolta meg, hogy engem mire vittek az ösztöneim, a kiművelt reflexeim. És akkor mintha egyszeriben fölöslegessé vált volna minden, amit tanultam, legfőképpen az, hogy tanultam egyáltalán. Jobb lett volna, mert hasznosabb lett volna ostobának lenni. Jobb lett volna, mert hasznosabb lett volna félni. Azzal tudtunk volna mit kezdeni, ő is, én is. Megnyugodtunk volna, és megérthettük volna egymást. Mindketten erre vágytunk. Ezt akartuk megértetni: bunkók vagyunk és passz! Hadd ne kellett volna rühellnie az eszemet. Hadd lettem volna el én az eszem nélkül. Hadd tanultuk volna ugyanazt.

Hadd tanultuk volna meg a semmit. De volt egy bökkenő. Az, hogy én nem félttem. Pontosabban: azt hittem, nem félek. De ez akkor elég volt nekem. Hiú érzés volt, de volt valami legalább. Mert különben üres voltam. Üres, mint egy tanulatlan pohár. Jó ez így?

– Én csak hallgatlak – mondta Kucu-Kucu.

– Ez elég szemérmetlen – feleltem.

– Mi?

– Én kitergegetem itt neked a lelkeket, te meg figyelsz.

– Te kérted, hogy hallgassak – mondta. – De azért kérdezek egyet. Te még mindig azt hiszed magadról, hogy nem vagy veszélyes? Miközben ilyeneket gondolsz a kihallgató tisztedről, és nem egyszerűen összeszarod magadat? Nem azt akarod, amit ő. Ilyen egyszerű volna pedig.

– Szerettem volna, ha te vagy a kihallgatóm – mondtam, és elvártam, hogy nevéssen ezen, mert én nevettem volna, ha rám kerül a sor, de legalább megpróbálom.

– Öcsi – mondta –, mindez sokkal egyszerűbb, mint hiszed. Miért nem szartad össze magadat ott? Azzal kész. Soha többé nem hívtak volna.

Ott voltunk, ahol. Nem álltam meg, én beszéltem előbb. Ő pedig kivárta. Hogy csesznék meg a rutinjukat!

– Az a marha meg – mondtam – nem sokat kérdezett.

– Hanem hagyta, hogy mondjad.

– De mit? Mit mondhattam volna?

– Akármit.

– Bármit?

– Csak együttműködtél volna. Az a fő. Azért csinálják, hogy tudd, nincs más esélyed, mint együttműködni.

– De nem volt mit mondanom. Barátom, én a végén már mondtam volna bármit, ha tudok. De üres voltam.

– Na, ugye.

– Na, nem.

Ezen mélázott egy keveset, pont annyit, amennyit megengedhetett magának. Azt mondta később:

– Jó szó ez az üres. Ez tényleg jó szó. Sok minden van benne. Nehogy elfelejtsd.

Hátradólt, és akkor reccsent egyet a szék karfája, ahogyan kell neki ilyenkor. Olyan közhelyesek voltunk, alig bírtuk ki.

– Még mindig üres vagy – mondta. – Azt tölthetnek beléd, amit akarnak. De szerintem jobb lenne, ha nem hagynád.

Ápolt engem ez a Kucu-Kucu, vagy mi egyebet tett? Azt mondta, fogadjam el a játékszabályait, aztán meg azt, ragaszkodjam a sajátjaimhoz. Szegény Kucu-Kucu, szinte megvigasztaltam, nehogy kettőbe szakadjon az erőlködéstől. Úgy próbált védeni, hogy önfeladásra készítetted, mintha saját életrajzából tudná, hogy az az egyetlen lehetőség. Lehet, hogy egyszer régen őt is berendelték, és kérdéseket tettek fel neki. Villanyszerelő lehetett abban az időben, vagy hasonló, talán még a szülőfaluja keserűlapujának a zöldje is ott virított

az ünnepi nadrágja ülepén. És ott azt mondta, nekik vagy magának: ám legyen, úgy szabadulok tőletek legkönnyebben, ha közétek állok. Nyomban szolgált is néhány adattal a villanyszerelőkről vagy hasonlókról, elmondta nekik, amit amúgy is tudtak. Nem mosolyogtak egymásra a vallomása után azzal a szőke, pattanásos fiatalemberrel, de azért értették egymást, az egymás hazugságait. Egyetlen lépést kellett megtennie csupán: csak át kellett lépnie abba a másik körbe, az aztán még arról is gondoskodott, a fizetés mellett, hogy ne legyen lelki furdalása. Minden egyszerű volt, és megnyugtatóan törvényes, és legtöbbször az egyszerűsége, a törvényessége vágyunk, még a fizetésnél és az illatos kurváknál is jobban. Most meg talán arra vágyott, hogy ő is végigcsinálja valakivel, amit vele tettek, ezért ült itt velem és nem a hideg miatt. Arra biztatott, hogy ellenálljak, csakhogy ő megmutathassa, bizonyíthassa az erejét. Hiú volt, nem akart tehát könnyű győzelmet. Éppen csak azt is tudta, hogy az teljességgel fölösleges volna. Engem nincs mire használni, tehát nincs miért. Öngerjesztő és hiábavaló, már-már elméleti mutatványt hajtott végre. Ez túlment a hivatali kötelmein, és minél közelebb került vissza így a lelkiismereti köréhez, annál aljasabb lett. Hiszen öncélú és önző erőfitogtatásához éppen annak a szervezetnek a hatalmát használta, melynek ellenállnia nem volt kellő ereje.

Jutott időm mindezt végiggondolni, mert enyém lett az ágy, elfoglalhattam a helyét, hogy majd pihenten folytathassuk a párbeszédet. Kímélnie kellett, ne hogy idő előtt kidőljek. Ez volt a legveszélyesebb műfogás: a kímélet és a szervezés. Maga az idő. Az, hogy hagyott számomra időt, módot, hogy felállítsam tekervényes gondolati labirintusomat, és aztán eltévedjek benne. Belássam közben, hogy fölösleges és hiábavaló gondolkodni rajta. Talán, gondolkodni egyáltalán. Hiszen cserébe itt volt az általa ajánlott valóság, noha éppoly megfoghatatlanul, mint egy bölcséleti tétel. Elvégre nem juthattam ki belőle, körös-körül ez a felnagyított, mégis láthatatlan valóság volt csak.

Arra is rá kellett jönnöm eközben, mondhatni arra kellett rávezetnem magamat saját útvesztőmben, hogy egyedül vagyok benne. De nem ám a valóság részeként, mint inkább a magára hagyott árvájaként. Hadd kuncogjunk egyet, mondtam magamnak: te vagy az útvesztő útszélére kitett lelencgyerek. Annyit tehetsz, hogy ezt legalább nem élvezed. Nem kéjelegsz a fájdalomban.

A baj csak az, hogy nem volt igazi fájdalom. Jólesett volna pedig. Éreztem volna. Lekötött volna. Kimarjítottam egy kissé derekamat az ágyon, de túlságosan egészséges voltam még ahhoz, hogy nyilalljon vagy sajogjon legalább. Beteg szerettem volna lenni. Talán még eszméletlen is. Hadd dolgozzanak rajtam szakértő kezek, és még csak ne is tudjak erről.

Ott az ágyon úgy döntöttem, elképzelek valamit. Valami mást. Nem teltt többre tőlem egy virágos mezőnél. Erdei tisztás volt valójában. Sütött fölötte, de még benne is a nap, le a fűszálak tövéig, és volt azúr lepke, és volt lila virág, de még Em sem volt ott. Olyan volt, mint egy szép, együgyű festmény egy bérlakás falán, éreztem, hogy langyos a fénye. De legalább jól használtam-kezeltem a színeket, halványsárgát kentem a halványzöld falevelek peremére, és olyan halványkékre festettem a fényt, amilyen a tejben látható, a csésze karimájánál. Fes-

tettem és néztem közben, csakhogy nem voltam benne. Hiányoztam saját képzeletemből. A képnek jónak kellett volna lennie, és nem volt jó.

– Nem telefonálunk? – kérdeztem. – Hátha azt mondják: nem jön.

– Miért ne jönne?

– Há' mer' akkor mi is elmehetnénk. Esetleg.

A parasztos stílussal próbálkoztam, még el is mélyítettem a hangokat. Csak-hogy nem ugyanaz volt a kettőnk hagyománya, noha hasonló iskolába jártunk. Más volt a szagunk. Szagismeretben legalább olyan jó voltam, mint a színkezelésben meg a falusi stílben. Illatszerügynök voltam, nem egyéb.

– Ne félj – mondta. – Nem kell félned.

Ez baráti tanácsként hangzott.

– Azt nem kívánjátok meg? Csak magamtól félek, önerőből?

– A francba, barátom – mondta. – Mire jó nekünk az, akit meg lehet ijeszteni? Akit meg lehet ijeszteni, annak félnivalója is van. Az zsarolható. Az egyszer csak rájön, ha kérdezzük, hogy zsarolható. Úgyhogy kérdezzük is. Akkor aztán kezdetét veszi az önismereti lecke. Alig várják, hidd el.

– De miért? Meg akarnak halni?

– Egyszer egy pasas kiugrott az emeletről. Pedig még egy kérdést sem kapott.

– Erre ti?

– Erre mi rácsot szereltettünk az ablakra. Aztán megpróbáltuk anyagköltségnek elszámolni. Ne mondjam, hogy szinte belebukott a főnökség.

Nocsak, Kucu-Kucu a humorral próbálkozott, kísérletezett. Úgy tett legalábbis. A kísérlet kísérletét mutatta be nekem. Én meg neki a telefonkagylót. Nem fogta le a kezemet.

– Párizst kérem – mondtam a kagylóba. – Ismeri a számot, meg Lucille-t. Teltkarcsú. Lucille a szeretőm – mondtam Kucu-Kucunak, magyarázatképpen. – Mondhatni, honosodásom ürügye.

– Nincs – mondta.

Éreztem orromban, ahogy a telefonkagyló visszaleheli a leheletemet.

– Nem szoktam hazudni – mondtam.

– Akkor sincs. De nem is a Deuxiem Birou-t hívod. Csak úgy hívogatsz ezt-azt, mint kinek senkije nincs. Mondhatok valamit? Hadd mondjak, pedig látom, hogy ideges vagy. Azt mondom, jobb lenne, ha a Deuxiem Birout-t hívnád. Azokra még szükségünk lehet.

– Jujj! – mondtam.

– Jujj, bizony – mondta.

Éjfélkor nem kapcsolta a párizsi számot a központos, akit már magam elé képzeltem, de nem jutott annyi időm rá, hogy megutáljam. Csigás hajú, ősz nő lehetett vagy kopasz férfi.

Éjfélkor elaludtunk. Én fáradtan, ő szándékosan. Én a székből, mert épp abban voltam soros, és hagytam, hogy a karfa vágja a karomat. Ő a süppedékes ágyban fújtatott. Ezt nem bírta még leszokni, nem tudta megtanulni a szelíd alvást, úgy pőfögött ki testéből a láthatatlan pára, mint a kályhán rotyogó dődöléből odahaza, ahol az anyja mondogatta el mindenkinek, aki szerelmes vagy ártó, vagyis számonkérő szándékkal a tapaszos ablak alá sündörgött, hogy

az ember álmát éppúgy tisztelni kell, akár a küszöbön heverő kutyaét. Főleg, ha az ember férfi. A kutya meg kutya. Jó neki.

Szeretnél kutya lenni? Akarnád-e?

Három órán át úgy tettem, mintha aludnék, még álmokat is próbáltam látni közben. Hajnali háromkor meg azt mondtam, előbb magamnak, aztán már neki:

– Ne aludd át az életedet.

– Hadd legyen – mondta. – Felkelek, ha félsz egyedül.

Az égnek odakint, a barna függönyön túl világosodnia kellett volna, mint minden nyáron, de nem tette. Eldugták a lámpásait, és gyér utcai neonfényeket raktak a helyükbe. Azok meg szórták, amit bírtak. Alig jutott le a fény a kövzetig. A kő pedig megadóan csillogott a hóban. Úgy tett a kő, mintha volna. Szegény kő, mondtam volna, ha beszédesebb kedvemben vagyok, és egy áttűnő pilanatban éppen azt hiszem, a megfogalmazás többet ér, mint a tárgya.

Kucu-Kucu pedig kapkodta magára közben a göncöket. Halvány volt a világitás a szobában, de beszédes. Mutatta, hogy Kucu-Kucunak milyen a válla, a hasa meg a lába. A lába izmosabb volt az enyémnél. A válla szélesebb, de az mintha nem lett volna fontos.

– Megismerne így az anyád? – kérdeztem tőle, mert nem volt más, felsőbb személy, akitől kérdezhettem volna.

– Te meg egy fasz vagy – mondta ő. – Soha ne kérdezz ilyent a barátaidtól hajnalban. Inkább rendelj egy kávét.

– Azt kapd be – mondtam, miközben rendeltem telefonon. Azt mondtam a telefonosnak, bárki lett volna az: két kávét kérek. Jó volt mondani. Éreztem az ízét. Azt is mondtam, hogy törölje Párizst. De akkor már törölve volt.

– Hálás vagyok, hogy kitalálta a gondolatomat – mondtam tehát a telefonnak.

Olyan hajnal volt, amikor recsegnek az ember ízületei. Halványan figyelmeztetik, hogy egyszer hatvanéves lesz, de annál egy nappal se több. Azt kívánják az ember ízületei ilyenkor, hogy összeszokjon velük. Ezért aztán csöndesen recsegnek. Örvideni kell annak, hogy szólnak, nem ellenkezni velük. Úgyis jobban tudják nálad, meg pontosabban.

Jó hajnal volt, csak mert hajnal volt. Örömet okozott volna a fájdalom, ha lett volna. A véren vett fájdalom, mondhatni. De semmi. Mint egy hajnal.

– Susi – mondta Kucu-Kucu a fürdőszoba ajtójából, és ezzel én is megkaptam a nevemet tőle –, ne tagadj le, ha hívnak. – Azzal bement, vagy csak indult gőzt árasztani magára. Én meg ott voltam a félelmetes telefonkészülékkel. De lehet, hogy az csak pusztá, sivár tárgy volt. Én magam pedig akkor micsoda?

– Több hajam van, mint neked – mondtam neki. – Főleg hajnalban.

Számlálhatatlanul több hajszaám volt, valóban. Azok, igaz, a fejemre tapadtak reggelente, mosdáskor, egyenként. Neki meg már most, mosdás előtt. Valóságosat, rémet álmodott tehát vagy feltételezhetően abban a másik időben, és attól izzadt álmában, vagy csak úgy tett?

Közbeszólásomra becsukta maga mögött az ajtót. Ne várj, ne szólj. Ne számold a hajadat. De hagynám azért, megadnám neked a szabadságot, hogy sorra vegyed minden hajszaadat. Végére jutsz, mire visszaérek. Mert mire másra,

hová? A végeredmény adott, és te sehol nem tanulhatsz annyit, hogy a tudásoddal változtathatnál rajta. Az már nem a te tudásod volna.

Ezt mondhatta volna, ha akarta volna.

– Szia, kopasz – mondtam neki búcsúzóul én. – Tízezernél tartok.

– Hát akkor tar vagy. A tízezer kevés. Annyi hajszálunk van, ahányan a kínaiak szoktak lenni. Ezt azért kombináld be. Én fürdök, te inkább számolj.

Ez a fickó ott, amint nem ott volt, jó fazon volt. De a fürdőszoba egy másik ország volt. Megkedvelem, ha majd átjön onnan, a vendégemet.

Kucu-Kucu, Mikulás, nehogy már azt mondd, amikor hozzám kijössz, kedd van, a te neved meg valódi. Lefekszem inkább az üres helyedre. Kucu-Kucu, nehogy annyira önhitt légy, hogy azt is elhiszed, te valódi vagy. Nem vagyunk senkik, Kucu-Kucu, és a legnagyobb munka, hogy ezt el kell hitetnünk magunkkal, aztán még el is kell fogadnunk.

Ennyibe került hajnalban nekem, hogy valaki, egy hasas férfi bement a fürdőszobába. Annyi erővel, amennyivel elgondoltam, akár betuszkolhattam volna őt magát, és ciángázt engedek rá. Ez is lehetett éppenséggel a céljuk: hogy erre fordítsam az energiámat, amit felgyűlni sem hagytak bennem. Olyan laza lettem volna a fáradtságtól, mire kikérdeznak, hogy még a kék égre is azt mondom: igen. Az ég meg szürke volt. Természetesen szürke, a maga esze szerint.

Éljen, ha nem is a kékség, a szín esze legalább! Az ég színének értelme éljen.

Addig-addig hurráztam én ott az ágyszélen, dobogó vérerekkel, hogy a kék ég elkezdett mutatkozni. Lehetett akkor fél nyolc. Ha nem éppen fél hét volt valahol. Ott lett volna jó, valódi, ahol előrébb jár vagy késik az óra, ott lehetett volna a hazám, a két mánus között. De ott se volt. Egyszer csak nem voltam sehol.

Nincs itt baj egyéb, mondtam magamnak, még mielőtt belegondoltam, s azzal beleéltem volna magam a másnapos tébolyba, csak keveset aludtam, azt se igazán. Szét vagyok oldva. Behelyettesíthető vagyok. Valaki jobb kellene ide nálam. Hat eszem legyen, úgyis félrejár közülük öt. Nem engem kellene választaniuk Kucu-Kucuéknak. Találjanak maguknak magukhoz való.

Az ám, Lucille, csakhogy éppen én voltam ott. Kucu-Kucu számítása szerint: kopasz és öreg voltam, ezer hajszálam volt csupán. És még azokat is szándéka szerint számolom csak egy sötét hajnalon, nem tépdeselem, ahogy az természetes, egyúttal elvárható lenne egy vénembertől, akinek már szeretőre sem telik az erejéből vagy a reményéből. Ott ülök hajnalban az ágyon, és nem csupálom a frizurámat. Egyedül Isten gyökönthetne a balomon, éteri farával gyűrve a lepedőt, én pedig csak nézném.

– Helló!

Na most, Lucille, mondanám, akkora csend volt a szobában, mint maga a szoba. Körös-körül beüvegezve.

– Csók – mondaná maga erre.

Ne akarjon már ennyire megképződni, Lucille. Világrajövetelünknek mégis csak létezik természetes módja. Túlságosan véres és pinaszagú ahhoz, hogy ne igyekeznénk kikerülni belőle, belátom. De attól még megvagyunk. Itt ülünk hajnalban egy idegen szobában, és azt mondjuk egy titkosrendőrnek, aki a zuhanyfürdő párálló illatával tér vissza hozzánk:

– Jó reggelt.

Ettől reggel lesz. Tud jobbat?

Lucille, maga a hunyó.

Magamnak meg azt mondtam: te vagy. Vagy is, meg az vagy is éppen. Kucu-Kucunak meg nem volt jobb dolga, mint azt mondani a fürdő ajtójáról:

– Tízről nézzük a tévét.

Haza Bércének pedig nem volt jobb dolga, mint tíztől tizenkettőig mutatni magát. Két órára megpróbál valóságosnak látszani. Az se kutya. Tudna-e jobbat, s ahhoz kellő, a miénkénél több erőt, Lucille? Vagy maga csak heverne nekem meztelenül? Én pedig három órán át bámulnám világra világító, csodásan rőt szeméremszőrzetét a nyirkos öle körül, egy párizsi ágyhuzaton, a földgolyó végvidékén. Szeretné, hogy nézzem?

– Nem rendelnél inkább reggelit? Kávét, tea, sonka, tükörtojás, dzsem, vaj és sok-sok víz. Kitikkadtam – mondta Kucu-Kucu.

– Csak nem beszélte álmodban, s kiszáradt volna a szájad?

– Én még a feleségemnek sem beszélek álmodban.

– Szegény asszony – mondtam én. – Lehet, hogy nem is te öleled olyankor.

– Akkor legalább álmodhat helyembe jobbat.

Morc fürdőzőket reggel idegenben is nehezen tűrök, saját szobámban még annyira sem, mint másokéban. Ez meg olyan volt. Rosszul ébredt, talán azért, mert én költöttem, pedig neki kellett volna engem ébresztenie. Mondhatni azzal: itt a Mikulás. Mondta is:

– Nézzük már meg tíztől a tévét.

– Megnéztük már tegnap.

– De ma lehet, hogy látsz is valamit.

Lucille, erre én megkérdeztem azt is, amit nem kellett volna:

– Mit akartok mutatni?

De tízig még bőven akadt mutogatnivaló, Lucille. Én például azt mondtam, de ne feledje, hogy reggel volt éppen, amikor annál üresebb a fej, minél több erejét saját feltöltésére próbálja fordítani:

– Há' már ne hagyjátok ezt a hülye Wudut, hogy szurkáltassa a népet. Azok a gombostűk roppant kisszerűek. Nagy ember nagyként pusztuljon, nagyok által. Ne azok öljék meg, akik elfogadták, hogy az alattvalói. Olyan ember kell ide, aki annyira merészkedett legalább, hogy az idegenséget válassza. Egy kívülálló. Valaki, akinek már semmi köze hozzá. Így nem is lehetne kinyomozni. Indoka se legyen, oka se, személyazonossága pedig végképp ne legyen. Kucu-Kucu, ezt nektek kell eldöntenetek. Nektek kell kimérnetek, mekkora az áldozat, és mekkora gyilkos illik hozzá. Ez a ti dolgotok.

– A munkánk, az ám – sóhajtotta Kucu-Kucu.

– Kineveltétek már hozzá az embert?

– Mit képzelsz?

– Például ezt a Wudut.

– Ő nem jó. Mert tényleg kicsi hozzá. Megkerestük, vállalta volna is, de ő csak magáért tette volna. Ez nem ismer mást, csak önmagát.

– Jaj, ne – mondtam –, ő még engem is jobban ismer, mint saját magát. De engem is csak annyira, hogy azt sem veszi észre, ha őt pofozom. De mondok valamit. Nehogy ti csináljátok. Nehogy azt higgyétek, valóban elég nagyok vagytok hozzá. Alkalmasak, elismerem. Eszközötök is megvan hozzá. Ti magatok vagytok az eszközök. De csak annyi. Ennek a népnek nagyobb példa kell a katarzishoz. Túl kell, hogy jusson rajta, s azt csak úgy lehet...

– Kin kell túljutnia? – kérdezte. – Na, halljuk.

– Tudod te, kiről beszélünk.

– Te beszélsz – mondta. – Én csak kérdezek. Ne hozassak fel kávé? Vagy mit isztok ti reggelente Párizsban? Konyakot?

Tudtam, előéreztem, mi következhetne. Elébe is mentem.

– Em – mondtam.

– Így nevezed?

– Nem mindegy?

– Megbízható volt – mondta. – Ez a nő adott magára. Őszinte akart lenni. Mert őszinte volt ő maga. A teste volt a legőszintébb. Mindegy, hogy kivel szemben. Neked is, nekünk is. A jó szerető ilyen. Mindegy neki, ki a szeretője, te vagy az öcséd, a fő, hogy legyen neki. Még az sem biztos, hogy élvezi. De azért szereti élvezni. A saját élvezetét szereti benned. De tulajdonképpen csak a maga biztonságára vágyik. A biztos pedig az, hogy ő szeret, egyedül ő, és ezt a partnerének mindig, mindenáron, minden erőből bizonyítja, mindenkinek. Erre való az ereje. Roppant erős, persze. De te, mi alkalmi tételek vagyunk ehhez. Nekem is úgy vallana, mint neked, annyi csak, hogy neked fülbe nyögné a vallo-másait. Ettől te elélveznél. Mi nem. Ő pedig azt hiszi, mert azt akarja, hogy mi is. Amire mi azt mondjuk ahelyett, hogy tévedtél, aranyom, azt mondjuk: vagy baszol vagy beszélsz. Nem így mondjuk, persze. De megvan rá a szó.

– De azt te sem tudod – mondtam.

– Helyben kell kitalálni. Baszás közben. De adja magát. Benne van.

– Hadd legyen odaát – mondtam, szinte kértem.

– Na, figyelsz vagy alszol? – kérdezte. – Mert nekem mindegy, hol van az a szó. Csak meglegyen. Meg is kerül mindig. Kiköpik. A végén mindig kiköpik.

– A kulcsszó: Em – mondtam. – Te láttad?

– Nem én! Csak ezek a vidéki kollégák. De olyan lehet, mint az összes többi. Miért volna más?

Kínálkozott egy olcsó megoldás: hogy azt mondom, azért más, mert az enyém. Igen ám, de mindketten igyekeztünk a jó ízlés határvidékén, vagyis a giccs határain kívül tartani magunkat. Miközben olyan giccses volt az egész, amilyent csak elképzelni lehet, mint tájképet a falra, hogy fedezzük vele a napi sírásszükségletünket. Vidéken.

Olvastam valahol, hogy a giccsfestmény attól az, ami, mert a modellre gondolunk a nézése – az élvezése – közben, attól hatódunk meg, nem a műalkotástól, az alkotó ügyességétől vagy szándékaitól. Csakhogy Em műalkotásnak rémlett, most még csak nem is volt eredetije. Em egyszerre csak: nem lett.

Em egy kép volt a falon. Szedd le, mondhattam volna Kucu-Kucunak. Szedd le, dugd el, elő se vedd! Máskor ne fess ilyent!